

« zurück blättern vor »

GARBARZ subst. m., ab 1423; ‘Handwerker, der sich mit der Verarbeitung von Leder beschäftigt; Gerber’ – ‘rzemieślnik zajmujący się wyprawianiem skór’: 1423 MMAe V nr 120, STP *Garbary nostri... sedecim marcas cuttes sine corrigia soluere fuissent obligati*. o 1435 LibJur nr 4636, STP *Fideiussit, Jan, garbars, vitricus eius*. o 1490 Erz 18, STP *Garbarz cerdo*. o 1534 FalZioł v 62, SPXVI *Też ten dom wktorem miefzkasz / niechay będzie daleko od [...] miefzcz gdzie woły biją / albo od miefzcz gdzie mięso przedają / od garbarzow / od kufznierzow / od mydlarzow*. o 1553 LibMal 177v, SPXVI *Stym Garbarzem kthori fnym yefth pogiman powyada yfch znamofzcz myall przed Rokyem*. o 1564 Mącz 65d *Coriarius – Garbars*. o (1567) 1570 Herb.Stat. 336, L *Garbarze nie maią skór wyprawionych, to iest rzemienia gotowego, do proftronnych ziem wysyłać*. o (†1572) 1577 3. Leop.Apost. 10 32, L *Dom Symona garbarza*. o 1594 SarnStat 263, SPXVI *KONie przez kupce albo przez Zydy wywodzoné / ani skóry przez Gárbárze y Furmány wywożoné z korony bydź nie maią*. o (1644) 1938 OpisKról 303, SP17 *Folusz iest [...] w ktorym dęby tłuką szewcy i garbarze*. o 1775–1806 Teat.22b 48, L *Ociec mój był garbarz, ale nie z tych proftych garbarzów; on tylko moiéy matce skórę czasem wygarbował*. o (1843–1846) 1885–1887 Baliń.M.Polska IV 355, DOR *Liczba rzemieślników pomnażała się znakomicie, samych garbarzów w połowie XVII wieku znajdowało się do sta majstrów prócz czeladzi*. o (1884) 1949–1951 Sienk.Ogn. I 99, DOR *Nie było nad nich lepszych kowali, kołodziejów, garbarzy, woskobojoów, rybitwów i myśliwych*. o 1946 Wiedza 26 s.3, DOR *Wyprawą i szyciem [skóry] zajmowali się garbarze, szewcy i siodlarze*. – (SŁA), STP, SPXVI, MĄCZ, CN, TR, L, SWIL, SW, LSP, DOR (daw.). o **Etym:** mhd. *garber* subst. m., ‘Handwerker, der aus rohen Tierhäuten Leder herstellt’, GRI. o **Konk:** (biało)skórnik subst. m., bel. seit 1528, SPXVI, zuerst geb. MĄCZ. o **Der:** *garbarski* adj., 1486 AGZ XV 236, STP *Simcha ipsis in domum suam... intromissionem totalem et in omnia bona sua ac ad omnia instrumenta cerdonia al. garbarskie dare est obligatus*. o 1679 GdacKon 119, SP17 *onego [...] ktory mu urągał Urodzeniem Gárbárfkim*. Zuerst geb. CN; *garbarstwo* subst. n., ‘das Handwerk der Lederverarbeitung’, 1567 HerbOdpow Pp, SPXVI *bo iefli fie trzeba wczyc Krawiectwá / Szewftwá / Garbárfstwá / Aptekárfstwá / Złotnictwá / y inych Rzemiofł / čás niemáły: coz rozumiecie o nawyżfzey Náuce / o świętey Theologiey?* Zuerst geb. L; *garbarka* subst. f., ‘weibl. Gerber oder Frau des Gerbers’, [hapax] (1575) 1961 InwMieszcz nr 198, SPXVI *drugi pasek [...] u Błazkowy garbarki w sześci zł zastawieta*. Zuerst geb. TR; *garbarnia* subst. f., ‘Werkstatt des Gerbers’, 1785 Torz.Szkl. 92, L *Za granicą lepsze wychodzą skóry*

z *garbarni*, *iak tu*. Zuerst geb. L; *garbarczyk* subst. m., ‘Geselle des Gerbers’, zuerst geb. L. ❖ Anfang des 16. Jhs. gab es in Krakau ca. 160 Gerberwerkstätten, darunter “weiße”, “rote” und “schwarze”. Sie befanden sich in der Vorstadt *Garbary* (Dzieje Krak II 23), vgl. den Beleg von 1423. S. auch ↑*garbuz*, ↑*garbować*. Als Personennamen kommen auch *Gerber* und *Garber* vor (1441 PdLw, SSNO). Die Beleglage ist für das 17. und 18. Jh. nicht gut; der Beruf scheint bis ins 17. Jh. (s. den Beleg zu *garbarski*) wenig Ansehen zu genießen. Auch entfallen von den 39 Belegen über 20% (und zwar 9) auf das Liber Maleficorum (LibMal, SPXVI). Literarische Belege sind selten. Wenn die 3. Ausgabe der katholischen Leopolda-Bibel von 1577 (3.Leop.Apost., L) *skornik* der 1. Ausgabe durch *garbarz* ersetzt, so folgt sie vielleicht der Radziwiłł-Bibel von 1563 (BibRadz) und diese eventuell dem Vorbild von Rej (s.o.). MAĆZYŃSKI hat nur *garbarz* und *białoskórnik*.

« zurück blättern vor »